

BARNAFRIDInstitutionen för biomedicinska och kliniska
vetenskaper, BKV
LINKÖPINGS UNIVERSITET**Justitiedepartementet**ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se
JU2024/00351

Remissvar En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer, SOU 2024:13

Barnafrid, nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, har beretts möjlighet att inkomma med ett remissvar på betänkandet av En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer, SOU 2024:13.

Sammanfattning av synpunkter och generella reflektioner

Barnafrid delar utredningens förslag och ställningstagande i stort. De delar av förslaget som vi önskar betona extra redogörs för nedan.

Barnafrid önskar påpeka att vi genomgående saknar barnets röst i utredningen. Vi kan inte utläsa att utredningen har varit i kontakt med barn eller barnrättsorganisationer utifrån hur barn upplever sin situation när kontaktförbud är eller har varit aktuellt och vad som skulle behöva förbättras. Vi vill betona vikten av att barn blir delaktiga i beslut som berör dem. Enligt barnkonventionens artikel 12 har barn rätt att vara delaktiga och bli hörda i alla frågor som rör dem. I utredningen hade det varit betydelsefullt att lyfta barnens röster och det hade kunnat utgöra ett viktigt underlag för utredningens bedömningar och förslag.

Barnafrid vill poängtera att de förändringar som görs behöver föregås av utbildningsinsatser till berörda myndigheter. Det är viktigt att yrkesverksamma som berörs av eventuella förändringar får information och kunskap om lagstiftningen, såsom t ex yrkesverksamma inom skyddade boenden och socialtjänsten. Det är viktigt att berörda myndigheter också får stöd i att följa upp att lagstiftningen efterföljs samt i implementeringsarbetet.

För att barn och unga ska ha möjlighet att veta vilka rättigheter och skydd som finns att tillgå krävs också att det sker informationsinsatser direkt riktade till dem.

8.2.2 Den tekniska utrustningen för elektronisk övervakning behöver förbättras

Bedömning: För att ett kontaktförbud ska kunna utgöra ett reellt skydd är det en avgörande förutsättning att den tekniska utrustningen för elektronisk övervakning förbättras.

Barnafrid håller med utredningen i förslaget att den elektroniska övervakningen behöver förbättras. Om utrustningen inte fungerar blir situationen för

skyddspersonen ohållbar och risken finns att det snarare blir en falsk trygghet.

I utredningen framkommer inte hur Polismyndigheten själva anser att problemet bör angripas vilket hade varit relevant i sammanhanget. Är problemet avsaknad av leverantörer bör mer resurser tillges Polismyndigheten för att åtgärda problemet. Polismyndigheten bör ges i uppdrag att se över hur kvaliteten på den elektroniska övervakningen ska tillgodoses.

8.2.4 Förutsättningarna för att kombinera ett kontaktförbud med andra skyddsåtgärder behöver förbättras

Bedömning: Det finns behov av att i högre utsträckning än i dag kombinera kontaktförbud med andra skyddande åtgärder. Detta förutsätter bl.a. att en individuell riskbedömning genomförs av Polismyndigheten. Det behöver också finnas förutsättningar för samverkan mellan myndigheter. Uppföljning av ett kontaktförbud behöver ske kontinuerligt.

Barnafrid tillstyrker förslaget och vill betona vikten av samverkan mellan myndigheter. Vi vill också lyfta fram svårigheter med individuell riskbedömning när det kommer till barn. I utredningen nämns flertalet strukturerade riskbedömningar. I dagsläget görs inte någon strukturerad riskbedömning av polisen vid brott mot barn, bortsett från Patriark. Vi hade önskat att det här hade problematiserats mer i utredningen.

Barnafrid tycker det är bra med underrättelse till socialtjänsten när ett kontaktförbud utfärdas och barn finns i familjen. Vi tycker att det är särskilt bra att betänkanudet tar ställning och anger att det torde vara ett skäl att inleda utredningen enligt 11 kap 1 § SoL. Det här behöver följas upp med kunskapsstöd till socialtjänsten så att förslaget efterföljs.

8.3.3 Förutsättningarna för att utfärda kontaktförbud som skydd i rättsprocessen ska förtydligas

Förslag: Den omständigheten att det finns risk för att den som förbudet avses gälla mot utsätter den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att uppgifter lämnas till domstol eller en brottsbekämpande myndighet ska utgöra en grund för att utfärda kontaktförbud.

Barnafrid tillstyrker förslaget. Förslaget innebär att det kommer bli en större grupp människor som kan bli aktuella för ett kontaktförbud och således fler utfärdade kontaktförbud. Då strukturerade riskbedömningar enbart finns för specifika målgrupper befarar Barnafrid att det kommer bli svårigheter att genomföra strukturerade riskbedömningar i den utsträckning som föreslås i utredningen. Exempelvis vittnen till ett grovt brott. I de fallen är ingen av de i utredningen omnämnda SAM, Patriark, SARA eller Freda aktuella.

8.3.4 Fler omständigheter ska beaktas vid riskbedömningen

Förslag: Exemplifieringen i lagtexten avseende de omständigheter som ska beaktas särskilt vid bedömningen av om det föreligger en sådan risk som kan läggas till grund för ett kontaktförbud ska utökas. Utöver den omständigheten att den som förbudet avses gälla mot har begått brott mot någon annan persons liv, hälsa, frihet eller frid, ska det även beaktas särskilt om den som förbudet avses gälla mot tidigare har utsatt den som förbudet avses skydda för förföljelser, otillbörlig övervakning eller andra allvarliga trakasserier, eller för påverkan i syfte att hindra att denne lämnar uppgifter till en domstol eller brottsbekämpande myndighet. Det ska även beaktas särskilt om andra omständigheter hänförliga till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad risk för att han eller hon ska göra sig skyldig till ett sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud.

Barnafrid tillstyrker förslaget men vill påpeka att det inte finns validerade riskbedömningsinstrument för att fånga in dessa. Vi vill också betona att det krävs särskilda insatser för att implementera förändringarna som föreslås. Insatser krävs såväl till Polismyndigheten som Åklagarmyndigheten men också domstolsväsendet.

Strukturerade riskbedömningar

Förslag: Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten ska ges i uppdrag att gemensamt se över hur användningen av strukturerade riskbedömningar kan öka i ärenden om kontaktförbud. Översynen ska även innefatta att överväga om det bör tas fram en ny, för ändamålet avsedd, modell för strukturerade riskbedömningar.

Barnafrid tillstyrker att Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten gemensamt ska se över användningen av strukturerade riskbedömningar. Vi ser som en framgångsfaktor att de ser över detta gemensamt. Barnafrid ser dock svårigheter med att de ska ta fram en ny modell för strukturerade riskbedömningar. Vi konstaterar att det behövs tas fram en ny evidensbaserad strukturerad riskbedömning gällande barn men ser att det med fördel är ett universitet eller lärosäte som i samverkan med berörda myndigheter ser över detta. Samverkan bör också ske med Socialstyrelsen. Ytterligare forskning krävs på samtliga strukturerade riskbedömningar som idag används.

8.4.3 Bör elektronisk övervakning kunna användas vid samtliga former av kontaktförbud?

Bedömning: Det finns inte några övertygande skäl för att införa en möjlighet att övervaka ordinära kontaktförbud och kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden elektroniskt. Elektronisk övervakning bör således även fortsättningsvis enbart komma i fråga beträffande utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud.

Barnafrid tillstyrker att det inte bör vara möjligt att förena ett ordinärt

kontaktförbud med elektronisk övervakning. Vi kan dock se att det finns behov av att i vissa fall kunna förena kontaktförbud i gemensam bostad. Vid beslut om kontaktförbud i gemensam bostad föreligger risk för *allvarliga* gärningar. Det kan därför finnas skäl att överväga en elektronisk övervakning i dessa fall.

8.5.7 Förslag: Det ska införas en möjlighet att förordna en särskild företrädare för barn i ärenden om kontaktförbud. Om en särskild företrädare har utsetts för ett barn med anledning av en pågående förundersökning och det inleds ett ärende om att meddela kontaktförbud mot den misstänkte och till skydd för barnet, ska den särskilda företrädaren utan särskilt förordnande företräda barnet även i ärendet om kontaktförbud. Den särskilda företrädaren ska bevaka barnets rätt i ett ärende om kontaktförbud. Om en särskild företrädare anser att det finns skäl att utfärda ett kontaktförbud, ska detta meddelas till åklagaren.

Barnafrid tillstyrker förslaget och ser behov av att en särskild företrädare förordnas barnet. Vi saknar dock en djupare diskussion i betänkandet om barn som är aktuella i ett kontaktförbud. I vilken utsträckning tillfrågas barn om detta i samband med brottsutredningen? I vilka ärenden har ett kontaktförbud beviljats respektive avslagits? Barnafrid hade velat se en djupare analys utifrån ett barnrättsperspektiv.

**8.6.2 Underrättelseskyldighet till socialnämnden ska utvidgas
Förslag: Socialnämnden ska alltid underrättas när ett beslut om kontaktförbud meddelas.**

Barnafrid tillstyrker förslaget. Barnafrid ser att det behöver följas av kunskapsstöd till socialnämnden.

I detta ärende har Laura Korhonen centrumchef beslutat, Sandra Skoog och Maria Johansson har varit föredragande.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
Linköping den 25 juni 2024.

Sandra Skoog
Utredare

Maria Johansson
Utredare

Laura Korhonen, prof.
Centrumchef Barnafrid